EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 20
COM(2020) 523 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Rumunijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Rumunijos konvergencijos programos

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Rumunijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Rumunijos konvergencijos programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 9 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija priėmė metinę tvaraus augimo strategiją, kuria pradedamas 2020 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Ji tinkamai atsižvelgė į 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė ir įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Rumunija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą;

(2) 2020 m. vasario 26 d. paskelbta 2020 m. Rumunijai skirta ataskaita[3]. Joje įvertinta Rumunijos pažanga, padaryta įgyvendinant 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtas šaliai skirtas rekomendacijas[4], veiksmai, kurių šalis ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais priimtas rekomendacijas, ir Rumunijos pažanga siekiant nacionalinių tikslų

[1] OL L 209, 1997 8 2, p. 1.
[2] OL L 306, 2011 11 23, p. 25.
[3] SWD(2020) 522 *final*.
[4] OL C 301, 2019 9 5, p. 117.

pagal strategiją „Europa 2020“. Į ją įtraukti ir nuodugnios apžvalgos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį rezultatai, kurie taip pat buvo paskelbti 2020 m. vasario 26 d. Atlikusi analizę Komisija padarė išvadą, kad Rumunijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Konkrečiai, pažeidžiamumas yra susijęs su sąnaudų konkurencingumu ir didėjančiu einamosios sąskaitos deficitu, vykdant ekspansinę fiskalinę politiką ir esant nenuspėjamai verslo aplinkai;

(3) 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacija COVID-19 protrūkį oficialiai paskelbė pasauline pandemija. Dėl pandemijos piliečiai, visuomenė ir ekonomika pateko į ekstremalią didelio pavojaus visuomenės sveikatai situaciją. Ji kelia didžiulį spaudimą nacionalinėms sveikatos sistemoms, trikdo pasaulines tiekimo grandines, kelia finansų rinkų nestabilumą, lemia vartotojų paklausos sukrėtimus ir neigiamai veikia įvairius sektorius. Ji kelia grėsmę žmonių darbo vietoms, jų pajamoms ir įmonių verslui. Jos sukeltas didelis ekonominis sukrėtimas jau turi skaudžių pasekmių Europos Sąjungoje. 2020 m. kovo 13 d. Komisija priėmė komunikatą[5], kuriuo raginama užtikrinti suderintą ekonominį atsaką į krizę, įtraukiant visus nacionalinio ir Sąjungos lygmens suinteresuotuosius subjektus;

(4) kelios valstybės narės paskelbė nepaprastąją padėtį arba ėmėsi neatidėliotinų priemonių. Visos neatidėliotinos priemonės turėtų būti griežtai proporcingos, būtinos, ribotos trukmės ir atitikti Europos bei tarptautinius standartus. Joms turėtų būti taikoma demokratinė priežiūra ir nepriklausoma teisminė peržiūra;

(5) 2020 m. kovo 20 d. Komisija priėmė Komunikatą dėl Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios išvengimo sąlygos taikymo[6]. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 1 dalyje, 6 straipsnio 3 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje bei 10 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento (EB) Nr. 1467/97 3 straipsnio 5 dalyje bei 5 straipsnio 2 dalyje nustatytą išlygą sudaromos palankesnės sąlygos koordinuoti biudžeto politiką esant dideliam ekonomikos nuosmukiui. Komunikate Komisija pritarė Tarybos nuomonei, kad, atsižvelgiant į numatomą didelį ekonomikos nuosmukį dėl COVID-19 protrūkio, dabartinės sąlygos leidžia pradėti taikyti šią išlygą. 2020 m. kovo 23 d. valstybių narių finansų ministrai pritarė Komisijos vertinimui. Pradėjus taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą leidžiama laikinai nukrypti nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslui pasiekti numatyto koregavimo plano, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutiniu laikotarpiu. Kalbant apie korekcinę dalį, Taryba taip pat gali, remdamasi Komisijos rekomendacija, priimti patikslintą fiskalinę trajektoriją. Taikant bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą Stabilumo ir augimo pakto procedūros nestabdomos. Ji suteikia galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo paprastai taikomų biudžetinių reikalavimų, o Komisijai ir Tarybai – imtis būtinų politikos koordinavimo priemonių laikantis Pakto;

(6) siekiant apriboti ir kontroliuoti pandemijos plitimą, padidinti nacionalinių sveikatos sistemų atsparumą, verslui bei namų ūkiams teikiamos paramos priemonėmis sušvelninti socioekonominius padarinius ir užtikrinti adekvačias sveikatos ir saugos sąlygas darbo vietoje, kad būtų galima atnaujinti ekonominę veiklą, reikia nuolatinių veiksmų. Kad paremtų valstybių narių pastangas tose srityse, ES turėtų visapusiškai išnaudoti įvairias turimas priemones. Be to, valstybės narės ir Sąjunga turėtų bendradarbiaudamos rengti priemones, kurios yra būtinos, kad galėtume grįžti prie įprasto savo visuomenės ir ekonomikos funkcionavimo ir tvaraus augimo,

[5] COM(2020) 112 *final*.
[6] COM(2020) 123 *final*.

įtraukdamos, *inter alia*, žaliąją pertvarką bei skaitmeninę transformaciją ir naudodamosi visa krizės metu įgyta patirtimi;

(7) dėl COVID-19 krizės išryškėjo bendrosios rinkos gebėjimas lanksčiai prisitaikyti prie išskirtinių aplinkybių. Vis dėlto siekiant užtikrinti greitą ir sklandų perėjimą prie atsigavimo etapo ir laisvo prekių, paslaugų bei darbuotojų judėjimo, išskirtines priemones, neleidžiančias įprastai veikti bendrajai rinkai, būtina panaikinti, kai tik jos bus nebebūtinos. Dabartinė krizė parodė, kad sveikatos sektoriuje reikia pasirengimo krizėms planų, visų pirma apimančių geresnes pirkimo strategijas, diversifikuotas tiekimo grandines ir strateginius būtiniausių prekių rezervus. Jie yra esminiai platesnių pasirengimo krizėms planų rengimo elementai;

(8) kad visus nenaudojamus Europos struktūrinių ir investicijų fondų išteklius valstybės narės galėtų sutelkti išskirtiniam COVID-19 pandemijos poveikiui švelninti, Sąjungos teisės aktų leidėjas jau priėmė atitinkamų teisės aktų pakeitimus[7]. Tais pakeitimais bus suteikta papildomų lankstumo galimybių ir nustatytos supaprastintos ir racionalizuotos procedūros. Siekiant sumažinti pinigų srautų sunkumus, valstybėms narėms taip pat suteikta galimybė 2020–2021 finansiniais metais pasinaudoti 100 % bendru finansavimu iš Sąjungos biudžeto. Rumunija raginama visapusiškai pasinaudoti tomis galimybėmis, kad padėtų asmenims ir sektoriams, kuriuos šie iššūkiai paveikė labiausiai;

(9) dėl didelių investicijų ir darbo našumo atotrūkių ir skirtingų specializacijos modelių tikėtina, kad skirtinguose Rumunijos regionuose socioekonominiai pandemijos padariniai bus nevienodi. Todėl kyla didelė rizika, kad regioniniai skirtumai Bulgarijoje didės, o tai pakeis dabar pastebimą nedidelio skirtumų tarp sostinės ir likusios šalies dalies, taip pat tarp miesto ir kaimo vietovių mažėjimo tendenciją. Atsižvelgiant į riziką, kad laikinai sutriks valstybių narių tarpusavio konvergencijos procesas, dabartinėmis aplinkybėmis reikia tikslinių atsakomųjų politikos priemonių;

(10) 2020 m. gegužės 8 d. Rumunija pateikė 2020 m. nacionalinę reformų programą, o 2020 m. gegužės 14 d. – 2020 m. konvergencijos programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos vienu metu;

(11) šiuo metu Rumunijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto korekcinė dalis;

(12) 2020 m. balandžio 3 d. Taryba nusprendė, kad Rumunijoje susidarė perviršinis deficitas, nes 2019 m. nebuvo laikomasi deficito kriterijaus. Sprendimas pagrįstas Vyriausybės atnaujintais fiskaliniais tikslais, kurie atspindėjo laikotarpio nuo metų pradžios biudžeto vykdymo duomenis. Pažeidimą patvirtino 2019 m. valdžios sektoriaus deficito galutinis rezultatas – 4,3 % BVP. Pažeidimą lėmė fiskalinis disbalansas, kuris nuolat didėjo dėl ekspansinės fiskalinės politikos, vykdytos nuo 2016 m. stipraus ekonomikos augimo laikotarpiu. Dėl tuo laikotarpiu priimtų

---

[7] 2020 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/460, kuriuo dėl konkrečių priemonių investicijoms į valstybių narių sveikatos priežiūros sistemas ir kitus jų ekonomikos sektorius sutelkti reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 ir (ES) Nr. 508/2014 (Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva) (OL L 99, 2020 3 31, p. 5), ir 2020 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/558, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013 ir (ES) Nr. 1303/2013, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis, kuriomis sudaromos išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas reaguojant į COVID-19 protrūkį (OL L 130, 2020 4 24, p. 1).

sistemingų ir pasikartojančių nukrypti nuo nacionalinių fiskalinių taisyklių leidžiančių nuostatų tos taisyklės tapo iš esmės neveiksmingos. Be to, Rumunija ne kartą nesiėmė veiksmingų priemonių, reaguodama į Tarybos rekomendacijas, pateiktas jai pagal procedūrą dėl didelio nukrypimo. 2020 m. balandžio 3 d. Taryba paskelbė ir rekomendaciją Rumunijai ne vėliau kaip 2022 m. panaikinti perviršinį valdžios sektoriaus deficitą;

(13) dėl didelio biudžeto deficito ir prognozuojamo didelio su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų, visų pirma išlaidų pensijoms, padidėjimo ilgalaikiam Rumunijos viešųjų finansų tvarumui pavojus iškilo dar iki COVID-19 protrūkio. 2019 m. rugsėjo mėn. senatvės pensijos buvo padidintos 15 % ir, remiantis 2019 m. vasarą priimtu Pensijų įstatymu, 2020 m. rugsėjo mėn. turėtų būti padidintos 40 %, o 2021 m. rugsėjo mėn. – papildomai perskaičiuotos ir padidintos. Todėl 2020–2022 m. išlaidos pensijoms gerokai išaugtų. Riziką fiskaliniam tvarumui dar labiau didina COVID-19 pandemijos poveikis ekonominei veiklai ir fiskalinės pastangos, kurių reikia jam sušvelninti. Dėl ankstesnių fiskalinės politikos sprendimų Rumunijai liko nedaug fiskalinių rezervų COVID-19 protrūkio padariniams šalinti;

(14) 2020 m. konvergencijos programoje Vyriausybė planuoja nominaliojo balanso pablogėjimą nuo 4,3 % BVP deficito 2019 m. iki 6,7 % BVP deficito 2020 m., o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP, kaip numatoma, padidės nuo 35,2 % 2019 m. iki 40,9 % 2020 m. Makroekonominę ir fiskalinę perspektyvą veikia didelis neapibrėžtumas dėl COVID-19 pandemijos. Be to, biudžeto projekcijos grindžiamos šaliai būdinga rizika, visų pirma kai kurių pajamų apskaičiavimas, regis, neatitinka pagrindinių makroekonominių projekcijų, o kai kurių einamųjų išlaidų nuosaikumas, regis, grindžiamas programoje nenurodytomis fiskalinio konsolidavimo priemonėmis;

(15) reaguodama į COVID-19 pandemiją ir laikydamasi suderinto Sąjungos požiūrio, Rumunija ėmėsi biudžetinių priemonių, kad padidintų sveikatos sistemos pajėgumą, suvaldytų pandemiją ir suteiktų pagalbą labiausiai nukentėjusiems asmenims ir sektoriams. Pagal 2020 m. konvergencijos programą tos biudžetinės priemonės sudaro 1,2 % BVP. Priemonės apima techninio nedarbo išmokas samdomiesiems darbuotojams ir panašias išmokas kitų kategorijų darbuotojams, medicinos reikmenis ir kitas išlaidas, skirtas padėti kovoti su COVID-19, taip pat priemokas sveikatos priežiūros sektoriaus darbuotojams, dirbantiems su COVID-19 užsikrėtusiais pacientais. Be to, Vyriausybė paskelbė apie priemones, kurios, nors ir nedaro tiesioginio poveikio biudžetui, padės palaikyti įmonių likvidumą. Tos priemonės apima mokesčių atidėjimą, PVM grąžinimo paspartinimą, paskolų garantijas mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), laikiną banko paskolų dalinių įmokų mokėjimo moratoriumą namų ūkiams ir MVĮ ir nuomos bei komunalinių sąskaitų apmokėjimo atidėjimą MVĮ. Apskritai priemonės, kurių ėmėsi Rumunijos vyriausybė, atitinka Komisijos komunikate dėl suderinto ekonominio atsako į COVID-19 protrūkį išdėstytas gaires;

(16) remiantis Komisijos 2020 m. pavasario prognoze, grindžiama nesikeičiančios politikos scenarijumi, Rumunijos valdžios sektoriaus balansas bus −9,2 % BVP 2020 m. ir −11,4 % BVP 2021 m. Komisija numato, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2020 m. pasieks 46,2 %;

(17) 2020 m. kovo 16 d. Rumunija paskelbė nepaprastąją padėtį. Nuo 2020 m. kovo 25 d. visoms mokykloms ir parduotuvėms, išskyrus prekiaujančias būtiniausiais produktais, buvo nurodyta užsidaryti, ir įsigaliojo sienos kirtimo apribojimai. Judėjimas viešosiose zonose buvo leidžiamas tik ribotais atvejais, o vyresniems nei 65 metų asmenims buvo

taikomos dar griežtesnės priemonės. Rumunija taip pat uždraudė tarptautines keliones į tam tikras šalis ir keliems miestams įvedė griežtą karantiną. Tokia padėtis paveikė ekonomikos gamybos sektorių, nes izoliavimo priemonės turėjo itin neigiamą poveikį ekonominei veiklai. Pramonės sektoriuje keli gamintojai kovo mėn. nutraukė gamybą, o tai turėjo didelį šalutinį poveikį svarbiems sektoriams, pavyzdžiui, automobilių pramonei. Panašių pokyčių pastebėta mažmeninės prekybos ir apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriuose. Dėl bendro poveikio ekonomika 2020 m. patirs nuosmukį. Nepaprastoji padėtis atšaukta 2020 m. gegužės 14 d. ir Rumunija paskelbė laipsniškai įgyvendinsianti izoliavimo nutraukimo priemones. Nuo 2020 m. gegužės 15 d. pradėtos taikyti priemonės, susijusios su judėjimo miestuose palengvinimu, daliniu komercinės mažmeninės prekybos atnaujinimu ir privalomu apsauginių kaukių dėvėjimu uždarose viešosiose ir komercinėse erdvėse, viešajame transporte ir darbe. Kai kurie automobilių pramonės gamintojai 2020 m. gegužės mėn. pradžioje palaipsniui atnaujino veiklą. Vyriausybė rengia tolesnes priemones, kuriomis siekiama atgaivinti ekonomiką;

(18) dėl pandemijos sveikatos sistema patiria precedento neturintį spaudimą. Ši sistema, turinti tokių struktūrinių trūkumų, kaip nepakankamas finansavimas ir nevienodos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, nuo krizės labai nukentėjo. Šiomis aplinkybėmis pagrindinis uždavinys yra didinti sveikatos sistemos atsparumą ir jos gebėjimą reaguoti į sukrėtimus. Vienas iš Rumunijos neatidėliotino reagavimo veiksmų buvo svarbių medicinos reikmenų įsigijimas ir su COVID-19 susijusių medicininių išlaidų įtraukimas į neapdraustiesiems skirtą minimalių išmokų rinkinį. Sveikatos sistemos atsparumą mažina didelis sveikatos priežiūros darbuotojų, įskaitant šeimos gydytojus, trūkumas, pasenusios medicinos įstaigos, medicinos reikmenų trūkumas, nepakankamai išmokyti sveikatos priežiūros darbuotojai ir ribotas įvairių priežiūros lygių tęstinumas ir integracija. Apie didelius nepatenkintus medicininius poreikius pranešta dar prieš COVID-19 krizę, o galimybių naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, tikėtina, dar sumažėjo. Pandemija taip pat atskleidė regioninius skirtumus ir tai, kad ne visos mažas pajamas gaunančios asmenų grupės ir ne visi vyresnio amžiaus žmonės gali pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis. Ilgainiui vis didesnį spaudimą sveikatos sistemos tvarumui darys tokios problemos kaip visuomenės senėjimas ir migracija. Atsižvelgiant į COVID-19 protrūkį, ne mažiau svarbu spręsti struktūrines problemas, be kita ko, plėtoti prevencinę, ambulatorinę ir bendruomeninę priežiūrą taikant tikslingas viešosios politikos priemones. Rumunijos sveikatos sistemai stiprinti reikės ilgalaikių investicijų, kad netrūktų sveikatos priežiūros darbuotojų ir įrangos, būtų skatinami technologiniai ir taikomieji moksliniai tyrimai, didinama sveikatos priežiūros paslaugų aprėptis ir prieinamumas visiems piliečiams, įskaitant ir ne miesto vietovėse, be kita ko, naudojantis e. sveikatos paslaugomis;

(19) dėl spartaus ekonomikos augimo pastaraisiais metais pagerėjo socialinės sąlygos. 2019 m. bendrosios namų ūkių disponuojamosios pajamos padidėjo 5,7 %. Nors nuolat mažėjo, skurdo ir socialinės atskirties rizika buvo viena didžiausių ES (2019 m. ji siekė 31,2 %). Tačiau dėl pandemijos poveikio ekonomikai socialinės sąlygos gali pablogėti. Numatoma, kad skurdas ir socialinė atskirtis, įskaitant vaikų skurdą, dirbančiųjų skurdą ir pajamų nelygybę, didės, o pažeidžiamos grupės, pavyzdžiui, nestandartiniai darbuotojai, nedeklaruojami darbuotojai, savarankiškai dirbantys asmenys, romai, neįgalieji, vyresnio amžiaus žmonės ir benamiai, nukentės labiausiai. Socialinės apsaugos priemonių aprėptis ir adekvatumas bei mokesčių ir išmokų sistemos veiksmingumas perskirstant pajamas tebėra ribotas. Kaimo vietovėse ir neoficialiose gyvenvietėse gyvenantys vaikai turi ribotas galimybes gauti kokybišką

ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, tinkamą mitybą, sveikatos priežiūrą ir būstą. Socialiniai pervedimai daro labai nedidelį poveikį skurdo mažinimui, o socialinis bazinis indeksas, kuriuo remiantis apskaičiuojama daugelis socialinių išmokų, nebuvo atnaujintas nuo 2008 m. Parama, kuria garantuojamos minimalios pajamos, yra viena iš neadekvačiausių ES. Nors minimalių įtraukties pajamų reforma buvo priimta 2016 m., ji buvo dar kartą atidėta iki 2021 m. Socialinių ir pagrindinių paslaugų teikimas tebėra iš esmės nepakankamas, be kita ko, tokiose srityse kaip vanduo ir sanitarija, energetika ir būstas. Be to, teritorinis pasiskirstymas yra netolygus ir jam būdingi dideli skirtumai tarp kaimo ir miesto vietovių ir tarp regionų. Dėl to gali sumažėti gebėjimas sušvelninti pandemijos poveikį. Socialinės ekonomikos potencialas gerinti socialines sąlygas vis dar neišnaudotas;

(20) 2019 m. darbo rinkos pokyčiai išliko teigiami, tačiau skirtumai tarp regionų, kaimo ir miesto vietovių bei socialinių ir ekonominių grupių išlieka. Užregistruotas aukštas neaktyvumo lygis, ypač moterų, jaunimo, žemos kvalifikacijos darbuotojų, neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus žmonių. Atsižvelgiant į COVID-19 protrūkį, tikėtina, kad dabartinės problemos pagilės, o nedarbas ir neaktyvumas sparčiai augs. Pagal Komisijos prognozę, nedarbas 2020 m. turėtų išaugti iki 6,5 %, o 2021 m. sumažėti iki 5,4 %. Nedeklaruojamas darbas tebėra problema, o jo neigiamas poveikis dabartinėmis aplinkybėmis gali padidėti, todėl ypač svarbu remti perėjimą prie deklaruojamo darbo. Todėl labai svarbu laiku teikti specialiai pritaikytas paslaugas, kuriomis būtų tenkinami nuo krizės nukentėjusių pažeidžiamų grupių ir darbuotojų poreikiai. Be neseniai inicijuotos techninio nedarbo schemos, siekiant stiprinti darbo rinkos atsparumą trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu labai svarbu, dalyvaujant socialiniams partneriams, plėsti galimybes nukentėjusiems darbuotojams taikyti sutrumpinto darbo laiko tvarką, skatinti pajamų rėmimo priemones, lanksčias darbo sąlygas ir nuotolinį darbą;

(21) dėl nuolatinės įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumo, kurį lemia demografiniai pokyčiai ir nepakankama švietimo ir mokymo atitiktis darbo rinkos poreikiams, Rumunijos ekonomikos augimo potencialas buvo ribotas dar iki pandemijos. Suaugusiųjų, dalyvaujančių mokymosi veikloje, dalis (1,3 % 2019 m.) yra viena mažiausių ES. Menkas dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje didina mokinių galimybių nelygybę. Švietimo sistemos nešališkumas, įtraukumas ir kokybė tebėra svarbūs iššūkiai, todėl šioje srityje reikalingos strateginės reformos. Rumunijoje švietimo ir mokymo įstaigų nebaigusių asmenų dalis yra didelė (15,3 % 2019 m.), kaip ir nesimokančio ir nedirbančio jaunimo dalis (14,7 %, t. y. šiek tiek daugiau nei 2018 m.). Vis dar nėra integruoto nacionalinio mechanizmo, skirto mokyklos nebaigimo problemai spręsti. Švietimo rezultatai, ypač kaimo ir skurdžiose vietovėse, negerėja. Dalyvavimas aukštojo mokslo sistemoje yra menkas ir tebėra nepakankamai suderintas su darbo rinkos poreikiais. Gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos absolventų skaičius vis dar ypač mažas. Rumunijos rezultatai pagal daugelį skaitmeninės ekonomikos ir socialinio indekso komponentų, įskaitant skaitmenines viešąsias paslaugas, visų gyventojų skaitmeninius įgūdžius ir įmonių skaitmeninimą, yra prasti. Pagrindinių skaitmeninių ir programinės įrangos naudojimo įgūdžių lygis yra vienas žemiausių ES. Dėl netinkamos skaitmeninės infrastruktūros, mokymo medžiagos ir nepakankamų skaitmeninių įgūdžių perėjimas prie nuotolinio mokymosi dėl COVID-19 protrūkio kelia iššūkių švietimo ir mokymo įstaigoms, pedagogams ir moksleiviams bei studentams, visų pirma palankių sąlygų neturintiems moksleiviams bei studentams ir romams;

(22) dėl pandemijos ir dėl jos taikomų izoliavimo priemonių visoje šalyje sutriko tiekimo grandinės, įmonės turėjo sumažinti veiklos mastą arba net nutraukti veiklą, o žmonės negalėjo dirbti. Visų dydžių įmonėms, ypač MVĮ, didelį poveikį daro prekybos sutrikimai ir izoliavimo priemonių taikymas, jos patiria likvidumo problemų ir joms kyla bankroto rizika. Vyriausybė priėmė priemonių rinkinį, kuriame numatyta specialiai pritaikyta parama įmonėms ir visų nukentėjusių darbuotojų pajamų apsauga. Siekiant atsigauti po krizės, reikės papildomų išteklių, kad būtų galima toliau remti įmones ir namų ūkius. Ypatingą dėmesį reikės skirti paslaugų sektoriui, nes jis labiausiai nukentėjo, o kai kurie subsektoriai, tikėtina, susitrauks ilgesnį laikotarpį nei gamybos sektorius. Veiksmai, kurių Vyriausybė ėmėsi reaguodama į krizę, apima valstybės garantijų schemos („IMM Invest“), kurios finansinis paketas – 15 mlrd. RON, sukūrimą siekiant suteikti valstybės garantijas MVĮ, kad šios galėtų sudaryti sutartis dėl beprocenčių paskolų investicijoms finansuoti ir apyvartiniam kapitalui teikti. Šios garantijos bus naudingos ir bankams, kurie turi turėti pakankamai kapitalo ir būti pakankamai likvidūs, kad galėtų užtikrinti reikiamą kreditų srautą namų ūkiams ir įmonėms. Tačiau dėl kol kas gana riboto bankų vaidmens teikiant kreditus įmonėms, ypač novatoriškoms MVĮ, vien paskolų garantijų gali nepakakti;

(23) siekiant paremti ekonomikos atsigavimą, bus svarbu paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačiąsias investicijas, be kita ko, imantis atitinkamų reformų. Krizė dar aiškiau parodė, kad Rumunijai labai reikia atnaujinti viešosios infrastruktūros darbus tokiose srityse kaip darnusis transportas, švari energija, aplinkosaugos ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūra. Miesto transportas kenčia nuo prasto sektoriaus organizavimo ir vietos paslaugų teikėjų silpnų administracinių gebėjimų. Atliekų tvarkymo sistemai ir toliau būdinga tai, kad perdirbama labai nedaug komunalinių atliekų ir labai daug atliekų šalinama sąvartynuose. Įgyvendinant nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą reikės investuoti į švarią energijos gamybą ir naudojimą, taip pat pertvarkyti regionus, kuriuose vyrauja viena pramonės šaka, ir daug anglies dioksido išmetančius regionus. Reikia dėti daugiau pastangų plečiant ir modernizuojant geriamojo vandens ir nuotekų infrastruktūrą. Dėl didelių struktūrinių trūkumų reikalingos investicijos į oro stebėsenos tinklą. Reikia modernizuoti visas skaitmenines viešąsias paslaugas, kurias teikiant dalijamasi informacija, įskaitant socialinėje, švietimo ir sveikatos srityse, ir užtikrinti jų sąveikumą. Dideli regioniniai skirtumai ir mažas kai kurių sektorių našumas kenkia ilgalaikiam tvariam augimui. Ne mažiau svarbios yra investicijos, kuriomis skatinamas ekonomikos konkurencingumas remiant mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą, novatoriškas MVĮ ir integraciją į Sąjungos strategines vertės grandines. Įmonių investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą tebėra nedidelės ir apsiriboja keliais subsektoriais, kurie yra labai priklausomi nuo tiesioginių užsienio investicijų. Dėl moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriamo vis mažesnio viešojo finansavimo mokslo ir technologijų kokybė prasta, o akademinės bendruomenės ir verslo ryšiai silpni. Rumunijai reaguoti į kai kuriuos dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos kylančius iššūkius, visų pirma šalies ataskaitos[8] D priede nurodytose teritorijose, turėtų padėti 2021–2027 m. Teisingos pertvarkos fondo programavimas. Tai suteiktų Rumunijai galimybę kuo geriau pasinaudoti tuo fondu;

(24) viešojo administravimo reforma įstrigo. Nėra veiksmingos strateginio ir biudžeto planavimo sistemos, o tai daro neigiamą poveikį šalies ilgalaikio vystymosi strateginei vizijai, prioritetinių veiksmų nustatymui ir politikos koordinavimui centriniu ir vietos lygmenimis. Sektoriams skirta strateginė programa yra fragmentiška ir kartais iš dalies

[8] SWD(2020) 522 *final*.

sutampa, o veiksmams, kurių reikia imtis sektoriuose, neteikiama pirmenybė. Vyriausybės generalinio sekretoriato strateginio valdymo vaidmuo vis dar nėra konsoliduotas. Didelė kompetencijos sričių ir išteklių fragmentacija toliau daro poveikį viešųjų paslaugų teikimui, ypač vietos lygmeniu ir skurdžiose bendruomenėse. Pernelyg didelis biurokratizmas ir nepakankamas pajėgumas teikti kokybiškas paslaugas, įskaitant skaitmenines, daro neigiamą poveikį piliečiams ir įmonėms, ypač per krizę. Sudėtingos administracinės įmonių steigimo procedūros ir paslaugų teikėjams, įskaitant reglamentuojamųjų profesijų atstovus, taikomi reguliavimo reikalavimai toliau trukdo rinkai plėstis. Sustiprintas Rumunijos rinkos priežiūros institucijų ir muitinės bendradarbiavimas gali padėti sumažinti reikalavimų neatitinkančių gaminių, importuojamų iš už Sąjungos ribų, kiekį. Dažni reorganizavimo atvejai ir pernelyg dažnai skiriami laikinieji vadovai mažina administracijos nepriklausomumą. Įgyvendinti valstybės valdomų įmonių bendrąjį valdymą tebėra sudėtinga;

(25) sprendimų priėmimo nuspėjamumas išlieka didelė problema. Prieš krizę buvo laikomasi tik maždaug trečdalio metinio vyriausybės plano. Nepaprastųjų potvarkių priimama vis dar labai daug, todėl atsiranda netikrumas ir, tikėtina, tai trukdo investuoti. Pavyzdžiui, GEO 114/2018 turėjo didelių socioekonominių padarinių keliems sektoriams, įskaitant finansų sektorių. Nors nuostatos, darančios neigiamą poveikį bankų sektoriui, buvo panaikintos, kai kurios priemonės, galinčios daryti poveikį ilgalaikiam antrosios pakopos pensijų fondų gyvybingumui, vis dar taikomos. Tebėra svarbu spręsti viešųjų pirkimų teisės aktų nuspėjamumo ir stabilumo klausimą. Viešųjų pirkimų efektyvumas išlieka problema, kaip ir tam tikrų priemonių, visų pirma *ex ante* kontrolės supaprastinimo, tvarumas. Menka pažanga padaryta gerinant reglamentavimo poveikio vertinimų valdymą, kokybę ir veiksmingą naudojimą. Nėra institucinės kokybės kontrolės vyriausybės lygmeniu struktūros, o galimybės steigti reglamentavimo poveikio vertinimo valdybą tebesvarstomos. Socialinis dialogas, ypač sektoriuose, tebėra ribotas, o prasmingas ir nuolatinis socialinių partnerių dalyvavimas yra labai svarbus dabartinės krizės sąlygomis, norint sėkmingai įgyvendinti bet kokią krizės įveikimo ir atsigavimo strategiją. Nustatyta institucinė konsultavimosi struktūra nėra tinkamai naudojama sprendimų priėmimo procese, o socialiniai partneriai nepakankamai įtraukiami į reformų rengimą ir įgyvendinimą. Diskusijos dėl Socialinio dialogo įstatymo pakeitimų ir ekonomikos sektorių peržiūros įstrigo. Vis dar neaišku, kokių veiksmų bus imtasi reaguojant į 2018 m. balandžio mėn. Tarptautinės darbo organizacijos pateiktas rekomendacijas. Tai, kad nėra nuolatinio objektyvaus minimaliojo darbo užmokesčio nustatymo mechanizmo, gali turėti neigiamos įtakos verslo aplinkai;

(26) nors šiose rekomendacijose dėmesys sutelktas į pandemijos socioekonominio poveikio švelninimą ir palankesnių sąlygų ekonomikai atsigauti sudarymą, 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtose 2019 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose taip pat aptartos reformos, būtinos siekiant reaguoti į vidutinio laikotarpio ir ilgalaikius struktūrinius iššūkius. Tos rekomendacijos tebėra aktualios, o jų įgyvendinimas bus toliau stebimas per visą kitų metų Europos semestro metinį ciklą. Taip pat bus stebimas ir rekomendacijų dėl ekonominės politikos, susijusios su investicijomis, įgyvendinimas. Į pastarąsias rekomendacijas turėtų būti atsižvelgta strateginio sanglaudos politikos finansavimo po 2020 m. programavimo procese, be kita ko, rengiant dabartinės krizės poveikio švelninimo priemones ir išėjimo iš jos strategijas;

(27) po pastaraisiais metais patirtų kelių nuosmukių spaudimas bankų sektoriui sumažėjo, nes 2020 m. pradžioje buvo atšauktos kelios priemonės, kurios praeityje kėlė

susirūpinimą, įskaitant bankų mokestį. Prasidėjus COVID-19 krizei bankų sektorius turėjo pakankamai kapitalo ir buvo pakankamai likvidus, o neveiksnių paskolų santykis sumažėjo ir nesiekia 5 %. Priemonės, kurias Vyriausybė priėmė siekdama remti namų ūkius ir įmones, visų pirma MVĮ, taip pat yra svarbios siekiant išlaikyti bankų sektoriaus atsparumą ir bankų gebėjimą atlaikyti sukrėtimus. Komerciniai bankai taip pat ėmėsi veiksmų klientams paremti, pavyzdžiui, atidėjo pagrindinės paskolos sumos ir palūkanų mokėjimą, pratęsė kredito grąžinimo terminą, užtikrino pakankamai grynųjų bankomatuose ir sumažino mokesčius už internetines paslaugas. 2020 m. kovo 20 d. Rumunijos nacionalinis bankas sumažino pinigų politikos normą ir paskelbė, kad, siekdamas užtikrinti sklandų realiosios ekonomikos ir viešojo sektoriaus finansavimą, pradės antrinėje rinkoje pirkti vyriausybės vertybinius popierius, išreikštus RON. Nepaisant priimtų priemonių, įskaitant priežiūros institucijų suteiktą prudencinį lankstumą, tikėtina, kad ateinančiais mėnesiais turto kokybė pablogės. Todėl prudencinių skolinimo standartų išlaikymas ir paramos pirmenybės tvarka teikimas perspektyviems skolininkams padės užtikrinti bankų sektoriaus turto kokybę. Be to, stabilios ir nuspėjamos reglamentavimo aplinkos užtikrinimas bankams yra svarbi išankstinė sąlyga siekiant išsaugoti jų aktyvų vaidmenį teikiant kreditus ekonomikai ir remiant ekonomikos atsigavimą;

(28) dideli teisiniai pakeitimai ir politinis spaudimas teisminėms institucijoms 2017, 2018 ir didžiąją dalį 2019 m. turėjo įtakos teisingumo sistemos veiksmingumui, kokybei ir nepriklausomumui, taip pat jos gebėjimui tirti aukšto lygio korupcijos atvejus ir skirti sankcijas. Nors šiuo metu Vyriausybė remia veiksmus, kuriais siekiama užkirsti kelią korupcijai ir skirti už ją sankcijas, ir parodė norą panaikinti kai kurias iš prieštaringiausių priemonių, Rumunija dar nepadarė būtinų teisės aktų pakeitimų. Šie klausimai stebimi pagal bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą. Pagal šį mechanizmą Komisija toliau stebi teismų reformą ir kovą su korupcija Rumunijoje. Todėl šios sritys neįtraukiamos į Rumunijai skirtas rekomendacijas, tačiau jos yra svarbios siekiant šalyje sukurti palankią socialinę ir ekonominę aplinką;

(29) Europos semestras yra nuolatinio Sąjungos ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo sistema, galinti prisidėti prie tvarios ekonomikos. 2020 m. nacionalinėse reformų programose valstybės narės įvertino pažangą, padarytą įgyvendinant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus (DVT). Užtikrindama, kad būtų visapusiškai įgyvendintos toliau pateiktos rekomendacijos, Rumunija prisidės prie pažangos, daromos siekiant DVT, ir bendrų pastangų užtikrinti konkurencingą tvarumą Sąjungoje;

(30) per 2020 m. Europos semestrą Komisija atliko išsamią Rumunijos ekonominės politikos analizę ir ją paskelbė 2020 m. šaliai skirtoje ataskaitoje. Be to, ji įvertino 2020 m. konvergencijos programą ir 2020 m. nacionalinę reformų programą, taip pat veiksmus, kurių Rumunija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais jai skirtas rekomendacijas. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Rumunijos politikai, bet ir tai, kaip jie atitinka Sąjungos taisykles ir gaires, nes būtina stiprinti bendrą Sąjungos ekonomikos valdymą Sąjungos lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų;

(31) atsižvelgdama į tą vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2020 m. konvergencijos programą, o jos nuomonė[9] pateikta visų pirma toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(32) atsižvelgdama į Komisijos nuodugnios apžvalgos ir šio vertinimo rezultatus, Taryba išnagrinėjo 2020 m. nacionalinę reformų programą ir 2020 m. konvergencijos

[9] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 9 straipsnio 2 dalį.

programą. Šiose rekomendacijose atsižvelgiama į poreikį kovoti su pandemija ir sudaryti palankesnes sąlygas ekonomikai atsigauti, nes tai pirmas būtinas žingsnis, kuris leistų koreguoti disbalansą. Rekomendacijos, kuriomis tiesiogiai mažinamas Komisijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį nustatytas makroekonominis disbalansas, atspindėtos 4 rekomendacijoje,

REKOMENDUOJA Rumunijai 2020 ir 2021 m. imtis šių veiksmų:

1. Vykdyti fiskalinę politiką vadovaujantis 2020 m. balandžio 3 d. Tarybos rekomendacija[10], kartu imantis visų būtinų priemonių, kad būtų veiksmingai kovojama su pandemija, palaikoma ekonomika ir remiamas vėlesnis jos atsigavimas. Vengti įgyvendinti nuolatines priemones, kurios galėtų kelti pavojų fiskaliniam tvarumui. Didinti sveikatos sistemos atsparumą, be kita ko, kiek tai susiję su sveikatos priežiūros darbuotojais ir medicinos reikmenimis, taip pat gerinti galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.
2. Tinkamai pakeisti pajamas, plėsti socialinės apsaugos priemones ir suteikti galimybę visiems naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Mažinti krizės poveikį užimtumui plėtojant lankstaus darbo laiko tvarką ir aktyvumą skatinančias priemones. Ugdyti įgūdžius, plėsti skaitmeninį mokymąsi ir užtikrinti vienodas galimybes gauti išsilavinimą.
3. Užtikrinti likvidumo paramą ekonomikai, siekiant suteikti naudos įmonėms ir namų ūkiams, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir savarankiškai dirbantiems asmenims. Siekiant paremti ekonomikos atsigavimą, paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačiąsias investicijas. Investicijas sutelkti į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, visų pirma, į darnųjį transportą, skaitmeninių paslaugų infrastruktūrą, švarią ir veiksmingą energijos gamybą ir vartojimą, aplinkosaugos infrastruktūrą, be kita ko, anglių pramonės regionuose.
4. Gerinti viešojo administravimo kokybę ir veiksmingumą ir sprendimų priėmimo nuspėjamumą, be kita ko, tinkamai įtraukiant socialinius partnerius.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas

[10] OL C 116, 2020 4 8, p. 1–3.